

צימרים וחדרי אירוח, האם חייבים במזווה

א. חובת מזווה על השוכר או על המשכיר. ב. מהי"ת או מדרבנן. ג. מלונות. ד. צימרים.

א. חובת מזווה על השוכר או על המשכיר

שינוי **בב"מ** (קא): דהשוכר בית מחבירו אין חובה על המשכיר לקבוע בו מזווה, אלא על השוכר לקבוע, משום שחובת הדר היא. וביאר **ברש"י** (פסחים ד. ד"ה חובת הדר) שהיא משמרתו וכתוב ביה"ד (דברים פ"ו) ביאתך נכנס ויוצא בה, ע"כ. ואפילו השוכר מהעכו"ם חייב לקבוע מזווה, כמבואר **ברמב"ם** (פ"ה הי"א) ו**בשו"ע** (יו"ד ס"ה ר"פ ס"ג), ודלא כהגהות **מיימוניות** (מזווה פ"ה אות ז) בשם ר"י הפוסט **בכה"ג** [ועיי' **בזע אמת** (ח"א ג ס"י יד ד"ה אגן כדי לתרץ) בבאור דברי ההגהות. ועיי' עוד **בש"ך** (שם ס"ק כט) דהשוכר בית מעכו"ם באר"י דינו כשוכר מישראל. אלא דעיי' **בפאת השלחן** (ה"ל אר"י א. יד) ו**בבית הלוי** (קונטרס שבסוף הספר ע"ה"ת) שנקטו דפטור בכה"ג (עד ל' יום) דלא שייך האי טעמא דישוב אר"י דהרי רשאי להוציא המזווה בכה"ג].

ב. מה"ת או מדרבנן

ולפי פירוש רש"י הני"ל דשוכר חייב כי דרך ביאתך קרינן ביה, משמע שחובת קביעות מזווה לשוכר הוא מהי"ת. ושו"ר **בחי אדם** (כלל טו נשמי"א אות ב) ו**בגדולי הקדש** (ס"ה ר"פ ס"ק יא) שכתבו כן אליבא דרש"י. וכן נקט **היחזק** (סוף מצוה תכג) [וכ"כ **המני"ח** (שם אות ב) בדעת **היחזק**. ועיי' **באג"מ** המבוא לקמן שכת' נמי כן אליבא דרש"י. אלא **שמהר"א** (ס"ה ר"פ ד"ה ונראה ל' לייק) משמע דס"ל בדעת רש"י שחייב מדרבנן (כן יוצא לפי היסוד שבנה שם תלעות חיוב בית על שותף עם עכו"ם לחיוב שוכר, עיי"ש)].

אולם דעת הרמ"א (הובא בשיטה מקובצת ב"מ ד"ה הא אמר רב) דכיון ש"ביתך" כתיב בית ידיה בעינן, ועיי' השוכר פטור מהי"ת ואינו חייב אלא מדרבנן. וכן דעת **הרשב"א** (שבת קלא: ד"ה הואיל) ו**הריטב"א** (ב"מ קא: ויומא יא: ד"ה אלא ביתך) [ועיי' ב"י תירוצי **התוס'** במנחות (פד: ד"ה טלח). ועיי' עוד **בתוס'** בע"ז (בא. ד"ה הא אמר) שנקטו שחייב מדרבנן משום מראית העין דמחויי כשלו. ועיי' **ביר"א** (ח"א ס"י ס"ד ובהו מיושב) שכת' בדעת הרשב"א בחולין (קלא) שחייב בית של שותפים עם גוי במזווה דממילא הי"ה לגבי שכירות שחייב מהי"ת. אלא דלכאורה דבריו צ"ע שהרי מבואר ברשב"א שבת (קסא: ד"ה הואיל) להדיא דינו חייב מהי"ת].

ולמעשה דעת **הברכ"י** (שם אות יא), **הנחלת צבי** (שם), **הרע"א** (סס"ו ס"ו ד"ה אמנם מ"מ נ"ל, מובא בפתי"ש ס"ה ר"פ אות טו), **הג' מהרש"א** (סס"י ר"פ) ו**הערוה"ש** (שם אות מט) ששוכר חייב מדרבנן. [ועיי' **ביר"א** שם שנקט שהעיקר כסברת התוס' שם שהחיוב הוא משום מראית העין].

ואע"פ **שבאג"מ** (יו"ד ח"ב ס"ה קמא ע"ג ב"ה ע"כ) תמה על דברי הג' מהרש"א הני"ל שנקט בפשיטות דהוי מדרבנן שהרי לפי הרבה ראשונים שוכר חייב מדאורי, מ"מ כדעת רוב הפוסקים נקטינן דחייב זה הוא מדרבנן. וכן עוד **בגדולי הקדש** (ס"ה ר"פ ס"ק יא) ו**בנין שלמה** (ח"ב יו"ד ס"ה כ"ג).

ג. מלונות

והנה עוד ילפינן **בש"ס מנחות** (מא). דהדר בפונדקי באר"י, והשוכר בית בחו"ל, כל שלשים יום פטור מן המזווה מכאן ואילך חייב. ו**פרש"י** דפונדקי הוא מקום שלנים בו עוברים ושבים, ע"כ. ומ"מ עיי"ש דהשוכר בית באר"י עושה מזווה לאלתר משום ישוב אר"י. ו**פרש"י** דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפי' יוצא ממנה כדאמר במס' השואל וב"מ (קב), הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזווה אחרת ואפי' יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזווה ובמציאה אר"י נמצאה אר"י ע"כ. וכן פסק **בפני טורח** ו**אחרת** ואפי' יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזווה ובמציאה אר"י נמצאה אר"י ע"כ. וכן פסק **בפני טורח** (יו"ד ס"ה ר"פ ס"ג כב) [ויש לעיין האם פונדק בחו"ל פטור לגמרי, דהנה משמעות דברי הש"ס שלא הזכירו חיוב משמע דפטור לעולם. ושו"מ שכבר נחלקו בזה **הקרבן העדה והפני משה** בירושלמי מגילה (פ"ד הי"ב), עיי"ש. ודעת **הערוה"ש** (אות מה) דחייב. אולם שו"מ **במזוזות ביתך** (להגרח"ס ס"ה ר"פ ס"ק עד) שפסק ע"פ מה דאיתא במס' מזווה דהדר בפונדק בחו"ל פטור לעולם].

ולפי' לכאורה יוצא דחדרי מלון פטורים ממזווה. ונעיי' **בערוה"ש** (ס"ה ר"פ אות מט) שכתב דכל זה פונדק של עכו"ם, אבל בפונדק של ישראל חייב בעל הפונדק מיד. וכ"כ **הדעת קדושים** (ס"ה רצ"א ע"ב) דכיון שעומד לשכירות זהו שמושו. ומ"מ אף לדידהו החיוב מוטל רק על בעל הבית ולא על אחרים].

ד. צימרים

ולכאורה י"ל דצימרים דינם כמלון. אלא דאכתי יש לדון בזה. דהרי באמת צריך בירור מה בכלל פונדק דפטור ממזווה עד ל' יום, ומה בכלל שכירות שחייב באר"י מיד. וראיתי **בספר מועדים וזמנים** (ח"ד ס"ה ר"פ) שנבדק הוא לחלק בין שכירות לפונדק וז"ל: נדמה ל' ששוכר היינו מי שיש לו קנין שכירות, משא"כ גר בפונדק אין לו קנין גמור כשוכר וזהו החילוק בין שוכר גר בפונדק דפטור, ששוכר קנינו אלים והוה קנינו הגוף לפירותיו, אבל שאלתי **מרן הגאון דבריסק זצ"ל** ולא הסכים שזה החילוק, ולדעתו בבית מלון תמיד פטורים, אבל לא הכריע אז להגדיר מהו שוכר גר בפונדק בדיוק, ואולי במלון או פונדק אין הדרך להשתקע זמן רב ולכן פטור עד שלשים יום ואין חיוב כשוכר, עכ"ל.

מיהו היה מקום לומר דהחילוק הוא דשכירות פירושו הוא במקום המיועד לדור קבוע דבכה"ג הדר שם חייב במזווה, משא"כ פונדק (כמו מלון) שהוא מקום העומד ללינה ארעית של עוברים ושבים דפטור ממזווה. והיינו דבתר עיקר היעוד של המקום אזלינן ולא בתר דעת בני"א לדור בקבוע או ארעי. וכן משמע קצת מדברי הש"ס דאמרו הדר בפונדק באר"י והשוכר בית וכו', ולא אמרו עוברים ושבים פטורים מהמזווה ל' יום, ומבואר שאין הדבר תלוי בדעת בני"א.

והעירוני דיש לומר דהטעם שהדבר תלוי במקום דוקא, כי כל החיוב של שוכר באר"י (שהוא מיד) הוא משום ישוב אר"י, וא"כ מקום שאינו מיועד כדי שישתקעו ואין דעתו להשאר זמן רב לא שייך זה, ועיי' אינם חייבים לקבוע בהם מזווה אף באר"י עד אחר ל' יום. ושו"מ **בגבורת ארי** (יומא י.) שמוכח שש"ל שכל שלא שייך הטעם של ישוב אר"י אינו נחשב אלא פונדק. [ולפי' יש מקום לומר עוד דשואל אינו כשוכר ופטור כל ל' יום וכדן שוכר בחו"ל. וכ"כ **בפאת השולחן** (ס"ה ר"פ ס"ק ט) שלפי טעם של רש"י שואל פטור כל ל' יום. אולם **בערוה"ש** (ר"פ) כתב דשואל דינו כשוכר. וכן משמעות **הרמ"א** (שם ס"ה כב)].

יש להביא קצת ראיה לזה דהא **ביומא** (י.) מבואר דלשכת פרהדרין חייבת במזווה משום דאית בה דירה לכה"ג ז' ימים ומשמע רוב דמחית חייבת. ולכאורה צ"ע דאמאי אינה פטורה מדין פונדק, שהרי הכהן גדול דר שם ארעי, ומשום שכירות ליכא, בפרט דלא שייך בה הטעם של ישוב אר"י. ועיי' לומר כיון שהתורה קבעה מקום זה לכה"ג שוב נחשבת כדירה דליה. וכ"כ **בגבורת ארי** (שם). ומבואר דלא אזלינן בתר הבאים לדור שם אלא בתר הבית. ולפי"ז יוצא שצימרים פטורים ממזווה שהרי מיוחדים ללינה ארעית, אבל דירה העומדת לדירת קבע אפילו ל' בה באופן ארעי (כמה ימים) חייבת במזווה.

אמנם שו"ר **בשו"ת שבט הלוי** (ח"י ס"ה קפ) שהשואל **(הגרי"מ רובין שליט"א)** תלה דבר זה בצורת הענין, ולדעתו אדם שבא אפי' כשוכר אבל הוא רק אורח במקום ואין דעתו להשאר זמן רב לא אפי' שוכר דינו כפונדק, משא"כ שוכר דדעתו להשתקע. ויצא לו מזה, שהיוצאים לנוח באר"י בימות הקיץ, כיון דאין להם כל כוונה להשתקע במקום, דינם כפונדק דבאר"י דעד ל' יום פטורים, ולא כשוכר באר"י דחייב לאלתר.

אולם בעל השבט הלוי כתב שם דלעולם החילוק הוא דפונדק פטור ממזווה כי הדר בו אינו שוכר בית הפונדק דהיינו עצם הבית, אלא משל עבור הזכות לגור בו וללון בו כפי הסכמת בעל הפונדק, ושכירות חייב במזווה כי שכירות ליומא הוא כיון מוכר וכו', משא"כ פונדקאות שלכונ"ע אינו כמכר ולא כעין מכר, וא"כ מי ששוכר דירה אפילו ודאי אין דעתו להשתקע אם זה ככל דיני שכירות גזרו חז"ל חיוב מזווה, עכ"ל. וכדבריו נקט **בחובת הדר** (פ"ג ס"ק יח). ודעת **הגרי"מ זצ"ל** (ארחות רבנו ח"ג ע"מ קמא אות כג) דדירה שהולכים בה לדור באופן ארעי כמה ימים (כגון לנופש) אינה חייבת במזווה, דהוי בכלל פונדק, כי הבעלים יכולים להוציא את הדר שם בכל עת שירצו (ומ"מ כתב שם לענין הכנסת לדירה ללא תשלום דעדיף שלא להתכוון לקנות את הדירה כלל בעת שכנסים להשתמש בה ללא כל זכיה וקניניה). ועיי' **במזוזות ביתך** (להגרח"ס ס"ה ר"פ ס"ד עד) ובמש"כ בס"ד **בלולין שצ"ב**. [ועיי' **בתשובות והנהגות** (ח"ב ס"ה קקל) שנקט דהמתארח אצל חמיו (הוא) א"כ קבץ מזווה כי אינו שותף מ"מ (ישל) פונדק לדירת אשתו דינו כפונדק דפטור ממזווה, עיי' ולפי סברא שכתבנו לעיל ע"פ דברי רש"י יש מקום לקולא זו. ועיי"ש עוד שצדד דאורח גרע אף מפונדק. ועיי' בזה **בפרשה סדורה** (ס"ה ס)].

מבואר דס"ל דאפי' בבית העומד ללינה קבוע הדין כן אם באים לכמה ימים דבכלל פונדק הוא כיון שאין להם קנין בגוף הבית, אבל אם שוכרים את הבית דאיכא משום קנין בגוף הבית חייבין במזווה. אולם קשה קצת לדבריהם דהרי אם המקום מיועד לדור קבוע (אפי' אין להם קנין בגוף הבית) שוב שייך הטעם של ישוב אר"י המבואר ברש"י הני"ל, ועיי"ק. ומ"מ כיון גדדולי ההוראה פסקו כך הכי נקטינן.

מסקנא דדינא-

העולה לדינא, דחדרי אירוח, צימרים וכדו' פטורים ממזווה (ל' יום, ובחו"ל י"א דפטורים לגמרי). ואפי' בבית העומד ללינה קבוע הדין כן אם באים לכמה ימים דבכלל פונדק הוא כיון שאין להם קנין בגוף הבית, אבל אם שוכרים את הבית דאיכא משום קנין בגוף הבית חייבין במזווה.

העלון נתרם לע"נ

יצחק בן טירי ז"ל

(ברכה). וכדברי הראי"ז כתב **הגרעק"א** [בהגהותיו על השו"ע] מסברא דנפשיה, דהא דחדר שאין בו ד"א על ד"א פטור, היינו דמצד עצמותו פטור ממזווה, אבל בחדר שלפנים מחדר שיוצאין מחדר הגדול לחדר הקטן, הפתח הוא חייב במזווה מצד הגדול שיוצאים ממנו דרך פתח זו לחדר הקטן, ויהא נידון חדר הקטן כאוויר דמ"מ חייב כאילו יוצא מפתח זו לשוק כנלענ"ד בעזה"י. עכ"ל.

וגדולה מזו כתב **הפתחי תשובה** [ס"ק י"א] בשם **החמודי דניאל** דנראה דמי שיש לו בית גדול ויש לו חדרים קטנים להניח שם חפצים דחייבים במזווה. וכדבריו פסק לדינא **בבן איש חי** [שם] דבכה"ג חייב במזווה אך לא יברך. [ועיי' עוד בפתי"ש שם בשם החמודי דניאל דדוקא בית דירה צריך שיהיה ד"א על ד"א, אבל בית שער ומרפסת וגונה אפי' לית להו ד"א על ד"א חייבין].

אלא לדברי החמודי דניאל החיוב הוא מצד החדר הקטן, וא"כ יש לתת את המזווה לימין הנכנס לחדר הקטן, משא"כ לדברי הגרעק"א דהחיוב הוא משום החדר הגדול יש לתת את המזווה לימין הנכנס לחדר הגדול.

אולם בשו"ת **שלמת חיים** [הדומ"ח ה"ל מזווה ס"ה קס"ו] נשאל לענין מטבח שאין בו ד"א על ד"א, והשואל הזכיר דברי הגרעק"א ודברי החמודי דניאל, והשיבו **הגרי"ח זוננפלד זצ"ל** דלענ"ד מדלא זוהירו הראשונים והפוסקים על כיוצא באלו להוציאם מן הכלל, וככלא כיו"ל דצריך ד"א על ד"א נראה שפטורים מצד הדין, הנח להם לישראל ואם אינם חייבים אנו מפסידים מזווה כשרה מלהשתמש בה.

ובאג"מ [יו"ד ח"א ס"ה קפ"א] כתב דדינא דהגרעק"א דחדר פחות מד"א שלפנים מחדר גדול חייב במזווה נידון כאוויר וחייב מצד הגדול כפתח לשוק, הוא תמוה, דפטור שכניסה מחייב ולא יציאה, ולכן כיון שהוא לאוויר כזה שא"א להיות כניסה משם אלא יציאה אין שייך לחייב וכו' [ועיי' עוד דהקשה מדינת דבית הפתוח לגינה], **ולכן חידוש זה שאמר מסברא צ"ע, ולמעשה אין לחייב**. עכ"ד עיי"ש.

[ועיי' בשו"ת **חקי לב** [יו"ד ס"ה קכ"ט] דר"ל דהראי"ז איירי שהבית הקטן יש לו פתח אחר פתוח לה"ר ועיי' פתח זה איכא כניסה ויציאה בפתח אחר, עיי' מסקנתו לדינא בזה, אולם מסתימת דברי הראי"ז אין נראה כדבריו].

איברא דהחזו"א [יו"ד ס"ה קס"ח] הביא דברי הגרעק"א (והקשה שם על דבריו מדינת דבית הפתוח לגינה וענין קושיות האג"מ, עיי' מ"ש בזה) ונראה התם דהסכים לדבריו לדינא. וכן דעת **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** [קובץ תשובות ח"ב ס"ה ס"ק ג] דנקטינן כהגרעק"א דבחדר קטן שלפנים מחדר גדול יש לקבוע המזווה לצד ימין הנכנס מחדר הקטן לחדר הגדול כמ"ש החזו"א. [וכתב ע"י הרב ש. פ. שליט"א]

פניני מוסר

עניני שבת קדש

חיזוק שמירת ב' שבתות האחרונות של השנה - "מרן הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה מעורר להתחוק ביותר בשתי השבתות האחרונות של השנה בשמירת שבת קדש על כל פרטיה ודקדוקי הלכותיה, דהיינו, להחמיר בהן אף בחומרות שאינו נוהג בהם בכל שבתות השנה... וכן לקבל על עצמו להתנהג בכל שבתות השנה בצורה נעלה, ועיי' זה יוכל להגאל ולזכות בדין בימים נוראים, ובזאת בזה, שהרי בנ"מ שבת ק"ח ב' אי' אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות מיד נגאלים, ואם שמירת שתי שבתות של כל כלל ישראל יכולה להביא אגלה לכל לישראל, אזי גם שמירה מעולה של שתי שבתות אצל היחיד מסוגלת להצילו ולגאול אותו שיזכה לשנה טובה ומתוקה". [קונטרס עצות לזכות בדין, עמ' טו]

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"